

Az etika modul tantárgy bevezetésének tapasztalatai Debrecenben

Bevezető gondolatok

Az etika modul bevezetése a 7. évfolyamon 2003. szeptember 1-jén indult az általános iskolákban. Az iskolák többsége várakozással fordult az új műveltségi terület, az új tantárgy lehetőségei felé, hiszen a különböző embertudományokat integráló etika komoly segítség lehet a diákok önismeretre, társadalomismeretre, a társadalmi normák átadására, fontos értékek elfogadására (szeretet, szépség, munka, tudás, szabadság), pozitív beállítódás kialakítására a nevelésben.

Az etika oktatásában sajátos és fontos hangsúlyt hordoznak:

- Az iskola sajátos értékrendje
- A tárgyat tanító tanár személyisége
- A diákok élettapasztalatai, élményei és igényei
- A diákok szociális szükségletei.

A 2003/2004. tanévben első ízben tanított etika modul helyzetének vizsgálatához szükséges volt a tapasztalatgyűjtésen túlmutató kérdőíves kutatásra, amelyet a debreceni általános iskolák körében végeztem.

Természetesen számolva azzal a lehetőséggel is, hogy a kerettantervi szabályozás által biztosított átcsoportosítással néhány iskolában az etikaoktatás a 2004/2005. tanévre toldott.

A kérdőíves vizsgálat eredménye

A kérdőíveket 28 önkormányzati általános iskolába juttattam el, 19 válasz érkezett vissza, amelyek alapján a következő megállapításokat tettem.

A kérdőív összeállításakor az alábbi kérdésekre szerettem volna választ kapni:

- Milyen rendszerben vezették be a különböző iskolák az etikát?
- Mi a véleménye a tanító tanároknak a bevezetés feltételeiről, körülményeiről, fontosságáról?

1. Bevezetésre került-e az etika tantárgyi modul oktatása az intézményben a 2003/2004. tanévben? Ha igen, hányadik évfolyamon és milyen óraszámban (heti)?

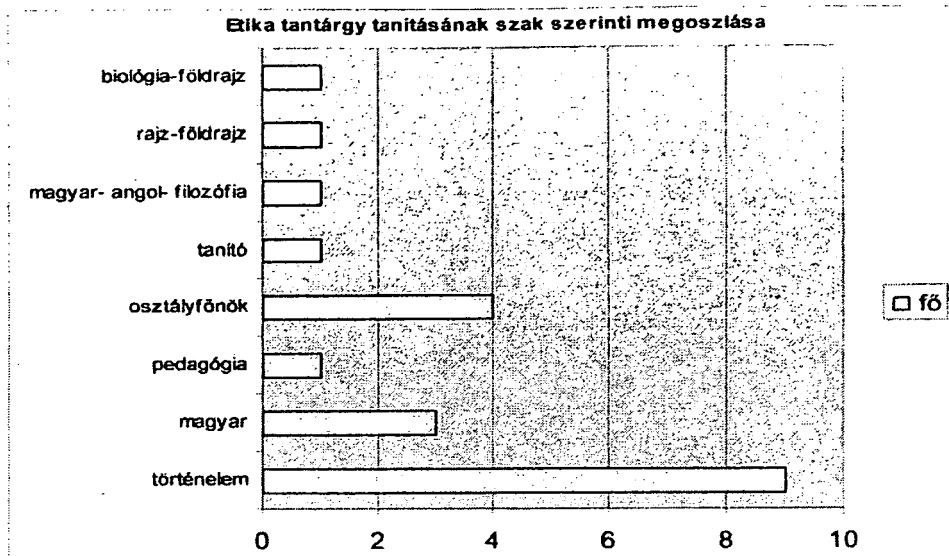
• 7. évfolyam – heti egy óra	18 fő	95%
• nem vezették be:	1 fő	5%

Ha nem, miért nem vezették be a tárgyat?

- A felhasználható órakeret nem tette lehetővé.

A debreceni iskolák (a válaszadók) 95%-a elindította a modul tantárgyat az előírt tanévben. A nemleges választ adó intézmény indoklása, hogy miért nem vezették be a tárgyat, elfogadhatatlan, hiszen a kerettantervi rendelet szabályozza a kötelező modul tantárgyaknak a nevelés-oktatásba történő bevezetését.

2. Milyen szakos tanár-kolléga tanítja?

Van-e külön etika modulra képesítése? Ha igen, hol képezték és hány órában?

- Nincs külön képesítése 18 fő

A grafikon jól mutatja, hogy az etika modul oktatásához speciális képesítéssel, szakirányú végzettséggel nem rendelkeznek a pedagógus kollégák.

Legnagyobb számban – helyesen – a történelem és a magyar nyelv és irodalom szakos tanárok, valamint az osztályfőnökök tanítják. Számomra megnyugtató megoldásnak az tűnik, amikor az adott tanár hiteles kalauz és tolmács a mindennapi élet során felvetődő kérdések, az embertudományok válaszokat kereső gondolatai között.

A kerettantervi kézikönyv tartalmazza a IV. fejezetben a Közleményt a kerettantervek kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 28/2000. (IX. 21.) OM rendelet alapján induló kötelező kerettantervi modulok oktatásának képesítési feltételeit.

A) Alapképzésben szerzett szakképzettség

B) Szakirányú továbbképzésben szerzett szakképzettség

A)

filozófia szakos tanár

filozófia szakos bölcsész

szociológia szakos tanár

kulturális antropológia szakos tanár

kulturális antropológia szakos bölcsész

politológiai szakos tanár

politológiai szakos bölcsész

magyar nyelv és irodalom szakos tanár

történelem szakos tanár

hittanár abban az esetben, ha olyan hittudományi felsőoktatási intézményben szerezte szakképzettségét, ahol a Magyar Akkreditációs Bizottság a 111/1997. (IV. 27.) Korm. rendelet alapján akkreditálta a hittanár szakot

B)*

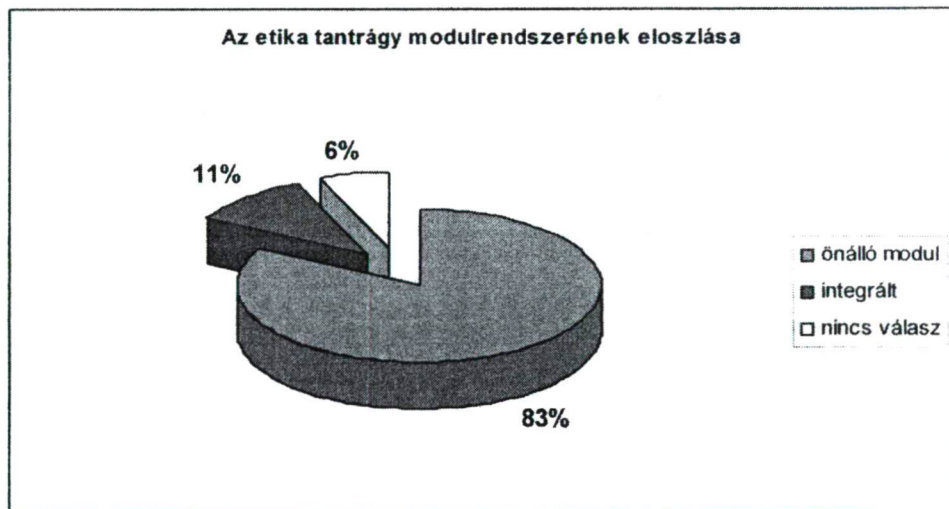
ember-, erkölcs- és vallásismeret szakirányú szakos pedagógus
család- és gyermekvédelem pedagógiája szakirányú szakos pedagógus
társadalom- és állampolgári ismeret szakirányú szakos tanár

A)

egyéb tanári szak,
figyelembe véve a szakirányú továbbképzési szakra való jelentkezés feltételeit

3. Milyen rendszerben vezették be az etika tantárgyi modul (integrált vagy önálló modul)?

• önálló modul:	15 fő	83%
• integrált:	2 fő	11%
• nincs válasz:	1 fő	6%

A válaszadó iskolák 83%-a önálló modulként vezette be, amelynek egyik legfontosabb jellemzője a tantárgy sajátos arculatának megjelenítése. Másik előnye, hogy lehetőség van a tárgy oktatásához legjobban megfelelő módszerek, operatív tevékenységek, értékelési módok kialakítására.

4. Hogyan történik az etika modul értékelése, minősítése (félévkor és a tanév végén)?

• osztályzattal:	10 fő	56%
• szöveges értékeléssel:	6 fő	33%
• a történelem tantárgy része, osztályzattal:	2 fő	11%

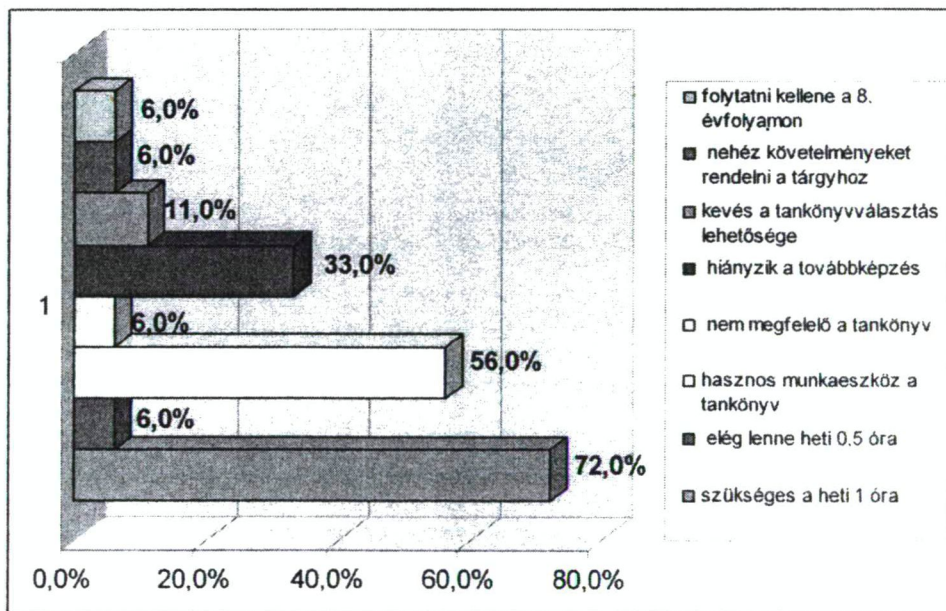
A válaszok bizonyítják, hogy a pedagógusok éltek a tanári szabadság adta különböző értékelési mechanizmusokkal.

Az intézmények több mint felében 56%+11%-ban megtartották a pedagógusok a hagyományos osztályozás rendszerét, és csak 33% választotta a szóveges értékelést. Ez utóbbi kedvező jelenségként értékelhető, hiszen a tanulói teljesítmények értékelési szempontjait kidolgozva megnyugtatóan nélkülözni lehet az 5 érdemjegy alkalmazását. Az etika tanítása nem elsősorban tények és lexikális információk elsajátítását kívánja meg, hanem:

- a folyamatos beszédet valamely témában
- a fogalmak rendszerbe helyettesítését
- az összefüggések felismerését
- a feladatok önálló megoldását
- a többféle (embertudományi) megközelítést
- élménybeszámolót
- az élményt teljességében és mélységében megjelenítő élménygondolkodást.

5. Mi a véleménye az etika oktatás bevezetésének feltételeiről (óraszám, tankönyv, tanári képzettség, követelmények)?

• szükséges a heti 1 óra:	13 fő	72%
• elég lenne heti 0,5 óra:	1 fő	6%
• hasznos munkaeszköz a tankönyv	10 fő	56%
• nem megfelelő a tankönyv	1 fő	6%
• hiányzik a továbbképzés:	6 fő	33%
• kevés a tankönyvválasztás lehetősége:	2 fő	11%
• nehéz követelményeket rendelni a tárgyhoz:	1 fő	6%
• folytatni kellene a 8. évfolyamon:	1 fő	6%

Az oszlopdiagram jól mutatja a válaszadó tanárok véleményét: szükséges a heti 1 óra, hasznos segítség a tankönyv, és hiányzik a modul tárgy oktatására való felkészítő továbbképzés.

6. Mi a véleménye az etika tantárgyi modul fontosságáról?

- komplex a tananyag, kapcsolódik több tantárgyhoz
- olyan témákat érint, amelyekről jó, ha beszélgetünk tanítványainkkal
- a gyerekeket érdeklik az olvasmányok, az idézetek
- a kötetlen beszélgetéseket kedvelik
- a csoportos feladatmegoldásokat kedvelik
- hiányt pótol a családi nevelés területén
- segít az ember és környezete viszonyának reális értékelésében
- megalapozza a tanuló toleráns, törvénytisztelő magatartását, kulturált vitakészségét
- lehetőséget teremt egy másfajta tanár-diák viszony kialakulására
- fejleszti a gyűjtőmunkák és beszámolók során a diákok önállóságát, kommunikációs képességüket
- kialakulhat az igény a hétköznapi jelenségeinek filozófiai igényű értékelésére
- olyan etikai fogalmakat dolgoz fel, amelyek szükségesek a serdülő gyermekek erkölcsi tudatának kialakításához
- segíti a tanulók önismeretét, az énkép kialakulását
- prevenciós feladatokat lát el a testi, lelki betegségek kialakulásában
- szorosan kapcsolódik az osztályfőnöki nevelőmunka megvalósításához, az önismeret fejlesztéséhez
- segítséget nyújt abban, hogy különbséget tudjon tenni jó és rossz, helyes és helytelen viselkedés között
- empátiára, megértésre, toleranciára nevel
- támpontot ad a gyerekeknek ahhoz, hogy el tudják helyezni önmagukat a világban
- fontos az etikai normák oktatása, megismertetése
- lehetőséget ad az erkölcsi értékek közvetítésére
- fontos, hogy érezzék a barátság, segítőkészség, a szeretet, a megbecsülés fontosságát
- fontos a gyerekek megnyilvánulásai, véleménynyilvánításai szempontjából is.

7. Találtak-e megfelelő tankönyvet, és hogyan értékelik a könyv tematikáját, építkezését, formáját, az illusztrációkat, a feladatokat, a használhatóságot?

• jó tankönyv	3 fő	17%
• Réthy Endréné: Önismereti alapok (Nemzeti Tankönyvkiadó)	1 fő	6%
• Bóna Gézáné–Maksay Mária: Ember és társadalomismeret, etika (OKKER)	4 fő	22%
• Bánhegyi Ferenc–Molnár Katalin: Etika (Apáczai Tankönyvkiadó)	10 fő	56%

A megjelenő tankönyvek választhatósága igen kevés, a palettán megjelenők közül választottak a pedagógusok. A válaszadó iskolák 56%-a ismeri és használja a Bánhegyi Ferenc–Molnár Katalin: Etika (Apáczai Tankönyvkiadó) című tankönyvet, amelynek bemutatóját, formáját, a feladatokat, az illusztrációkat, használhatóságát jónak ítélik.

Jelentős kérdés a megfelelő tankönyv megléte és taníthatósága különösen abban az esetben, amikor a tanári képzettségek területén vannak hiányosságaink, hiszen fontos feltétel, hogy rendelkezésre álljanak jó tankönyvek.

8. Fontosnak tartja-e az etika tantárgyi modul megjelenését az általános iskolában?

- Fontos: 19 fő 100%

Minden válaszadó kolléga – tapasztalatai alapján – nélkülözhetetlennek tartja az etika modul tantárgy tanítását.

Tankönyvbemutató vidéki előadásaim során csak pozitív visszajelzésekkel találkoztam, a kollégák megerősítettek abban a hitemben, hogy a gyerekek szeretik és óhajtják az etika órákat.

Befejező gondolatok

Mint tankönyvszerző, különösen fontos elemnek tartom a közoktatás modernizációjában az erkölcsi nevelést, amelynek létjogosultsága és helye van a magyar közoktatás rendszerében.

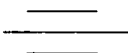
Tapasztalataim megerősítik a pedagógusok lelkesedését és erőfeszítéseit az etika modul tantárgy minél hatékonyabb tanítása és az iskolákban való hatása érdekében.

Sürgető szükségesség a leendő és gyakorló tanárok felkészítésének problémája és hiányossága, amelynek megnyugtató megoldása a tanárképzés és a pedagógus továbbképzés tartalmi megújításában keresendő és várható.

A tantárgy metodikai sokszínűsége megkívánná a naprakész információkat, segédanyagokat, módszertani ötleteket, statisztikákat, videoanyagokat, képanyagokat, témájukban kapcsolódó írásokat, szakirodalomjegyzéket, amelyeket hasznosan tudnának alkalmazni a pedagógusok a felkészülés, a tanórai szervezés, a képességfejlesztés során.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Csernyus László: A társadalomismeret modul tantárgy bevezetésének első tapasztalatai. – www.oki.hu

TISZTELETTELJES KÉRÉS ELŐFIZETŐINKHEZ!

Bízunk abban, hogy továbbra is töretlen támogatói, előfizetői maradnak lapunknak. Ennek reményében kérjük minden kedves Előfizetőnket, régieket és újakat, hogy a 2005. évi előfizetési díjat, amely 1100 forint, az alábbi számlára befizetni szíveskedjenek: OTP Csongrád Megyei Igazgatóság, Szeged, Módszertani Közlemények, 11735005-20003933.

Köszönjük megértésüket és támogatásukat.

A MÓDSZERTANI KÖZLEMÉNYEK KIADÓHIVATALA